

VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP THUYẾT TRÌNH TRONG GIẢNG DẠY HỌC PHẦN NHỮNG NGUYÊN LÝ CƠ BẢN CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN

ThS. Nguyễn Thị Lan

Đại học Công nghiệp Hà Nội

ThS. Lê Thị Hồng Khuyên

Trường Cao đẳng Sư phạm Trung ương

Trong giáo dục và đào tạo việc đổi mới phương pháp dạy và học (PPDH) có ý nghĩa chiến lược góp phần đào tạo lớp người mới năng động, sáng tạo, đủ sức giải quyết những vấn đề đang đặt ra trong thực tiễn xây dựng đất nước giai đoạn hiện nay.

PPDH tích cực phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học. PPDH tích cực là dạy và học thông qua tổ chức các hoạt động học tập của người học; chú trọng rèn luyện phương pháp tự học; tăng cường học tập cá thể, phối hợp với học tập hợp tác; kết hợp đánh giá của thầy với tự đánh giá của người học¹. Trong bài viết này, tác giả trình bày vấn đề đa dạng hóa vận dụng phương pháp thuyết trình trong giảng dạy môn Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin với mong muốn làm sao có hiệu quả nhất đối với sinh viên.

1. Một số hình thức thuyết trình đa dạng trong giảng dạy học phần Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin

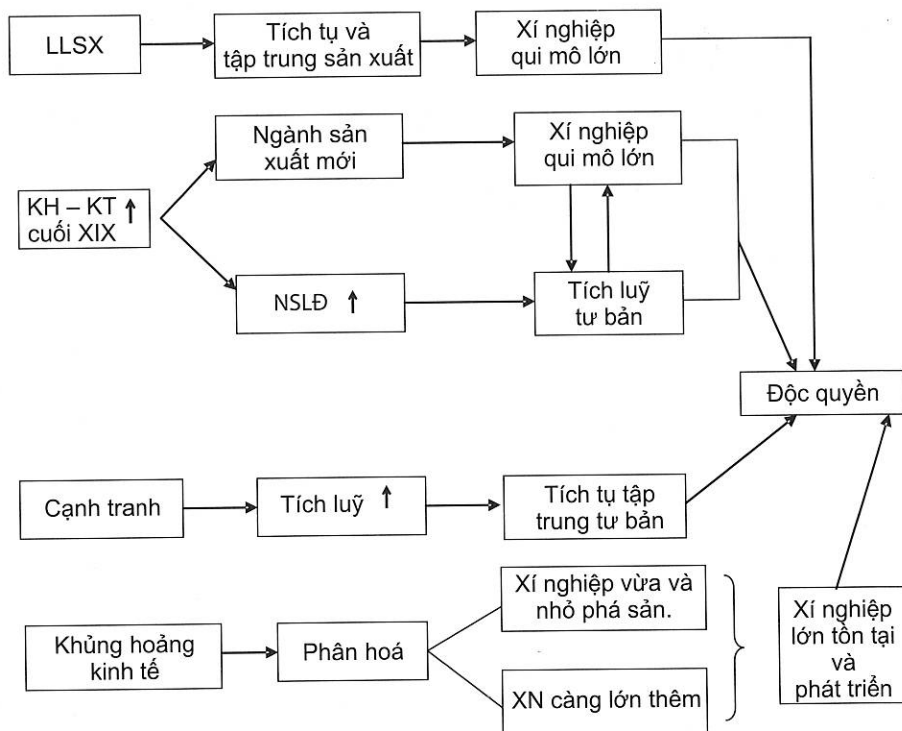
Môn Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin là một trong những môn của khoa học Mác-Lênin có hệ thống kiến thức lôgic chặt chẽ, trừu tượng. Khối lượng nội dung lớn và với thời gian dành cho môn học như vậy thì không thể giảng dạy dần trải theo toàn bộ nội dung. Việc truyền đạt cho sinh viên phải nắm vững được những khái niệm,

những phạm trù cơ bản, mối liên hệ biện chứng giữa các phạm trù và những qui luật cơ bản thuộc các nội dung Triết học, Kinh tế chính trị và CNXHKKH có hiệu quả từ phía giảng viên phải vận dụng các PPDH tích cực, phù hợp với từng nội dung.

Phương pháp thuyết trình được coi là một trong những PPDH truyền thống thích hợp với môn học này. Một trong những yêu cầu quan trọng nhất, khó khăn nhất trong giảng dạy Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin là làm thế nào những vấn đề trình bày có sức thuyết phục cao, lôi cuốn được sinh viên vào say mê nhận thức. Để đáp ứng yêu cầu này, giảng viên phải nắm vững nội dung môn học, thường xuyên đổi mới hình thức trình bày hấp dẫn, phát huy tới mức tối đa những ưu thế của phương pháp thuyết trình. Các hình thức thuyết trình có khả năng thu hút sự chú ý của sinh viên trong giảng dạy học phần này rất phong phú, đa dạng nhưng tính phù hợp và hiệu quả của mỗi hình thức lại phụ thuộc vào nội dung bài giảng và thành phần đối tượng người học.

- Thuyết trình theo kiểu thuật chuyện

Hình thức này xuất phát từ yêu cầu của quá trình nhận thức, nó đòi hỏi trong quá trình giảng dạy, giảng viên phải đưa ra những biểu tượng cụ thể về những sự kiện và hiện tượng có thể phản ánh được những phạm trù và quy luật kinh tế, đó chính là cơ sở của sự bền vững trong nhận thức. Trong Những nguyên lý cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin, tri giác và biểu tượng của sinh viên được hình thành trong quá trình học tập nhờ vào sự tổng kết những câu chuyện thực tế, sử dụng đồ dùng

Hình 1. Sơ đồ nguyên nhân chủ yếu dẫn đến sự ra đời của CNTB độc quyền

trực quan và tất cả phương thức cụ thể hóa. Trong đó hình thức thuyết trình theo thuật kể chuyện là việc giảng viên có thể dựa vào những sự kiện kinh tế xã hội, câu chuyện hoặc tác phẩm văn học, nghệ thuật... làm tư liệu để khái quát, xây dựng lí luận, rút ra kết luận... Hình thức này được C.Mác sử dụng rất thành công trong quá trình trình bày tất cả các chương của bộ "Tư bản" và được cụ thể hóa trong chương IV, chương V của giáo trình. Chẳng hạn, trong chương 24 quyển I của "Tư bản", C.Mác đã đặc biệt sử dụng rộng rãi hình thức thuật chuyện lịch sử để phơi bày sự đẫm máu của cái gọi là tích lũy nguyên thủy tư bản chủ nghĩa.

Ngày nay, sự phát triển của kinh tế, khoa học công nghệ và các phương tiện thông tin đã tạo tạo điều kiện cho giảng viên môn Mác-Lênin sử dụng nội dung các tài liệu sách, báo, tư liệu, phim, ảnh... để làm phong phú bài giảng và khắc sâu kiến thức cho sinh viên. Ví dụ: thông qua việc khái quát, phân tích nội dung của bộ phim: "Nô tì IZaora", "Cô chủ nhỏ"; "Chị Dậu"... giảng viên có thể giúp cho sinh viên thấy rõ hơn về những đặc trưng của nền kinh tế tự nhiên, sự cuồng bức siêu kinh tế, quan hệ sản xuất chiếm hữu nô lệ, phong kiến... hoặc phim

"Ôsin", "Cuốn theo chiều gió", "Trở về Eden"... thể hiện tính gay gắt và đa dạng của cạnh tranh tư bản chủ nghĩa.

Như vậy, những sự kiện, tài liệu, câu chuyện... được sử dụng dưới dạng thuật chuyện có thể dùng trong bài giảng Những nguyên lí cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin như là một hình thức thuyết trình sinh động, là phương pháp thông báo tài liệu thực tế, một phương thức minh họa các quá trình kinh tế xã hội phức tạp. Khi vận dụng trong giảng dạy sinh viên rất hứng thú và thấy được ý nghĩa thực tiễn môn học sâu sắc, tiếp thu bài giảng chủ động mà không nhàm chán.

- Thuyết trình mô tả, phân tích

Thuyết trình dưới hình thức mô tả có phân tích là chỉ ra những đặc điểm, khía cạnh, các mặt riêng biệt của hiện tượng và quá trình kinh tế, xã hội cùng các mối liên hệ của chúng. Trên cơ sở đó đưa ra những chứng cứ logic, lập luận chặt chẽ để rút ra bản chất của các hiện tượng. Việc mô tả - phân tích trong giảng dạy học phần 2 Những nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin có thể được thực hiện bằng nhiều hình thức khác nhau như sử dụng công thức, sơ đồ, mô hình hóa, số liệu thống kê...

Ví dụ: Có thể mô tả nguyên nhân dẫn đến sự chuyển biến từ chủ nghĩa tư bản tự do cạnh tranh lên chủ nghĩa tư bản độc quyền trong sự phát triển của phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa² như sau: Trong giai đoạn chủ nghĩa tư bản tự do cạnh tranh, C.Mác và Ăngghen chỉ rõ "Tự do cạnh tranh sinh ra tích tụ và tập trung sản xuất phát triển đến một trình độ nào đó sẽ dẫn đến độc quyền"; nguyên nhân chủ yếu của sự ra đời chủ nghĩa tư bản độc quyền, thể hiện ở sơ đồ hình 1

Hay mối quan hệ giữa cạnh tranh và độc quyền trong giai đoạn CNTB độc quyền, xem sơ đồ hình 2

Từ mô hình hoá này giảng viên có thể mô tả, phân tích làm sáng tỏ về mặt lý luận: sự ra đời của độc quyền từ tự do cạnh tranh, độc quyền trái ngược với cạnh tranh nhưng sự xuất hiện và phát triển của độc quyền không thủ tiêu được cạnh tranh mà còn làm cho cạnh tranh trở nên đa dạng và gay gắt hơn...

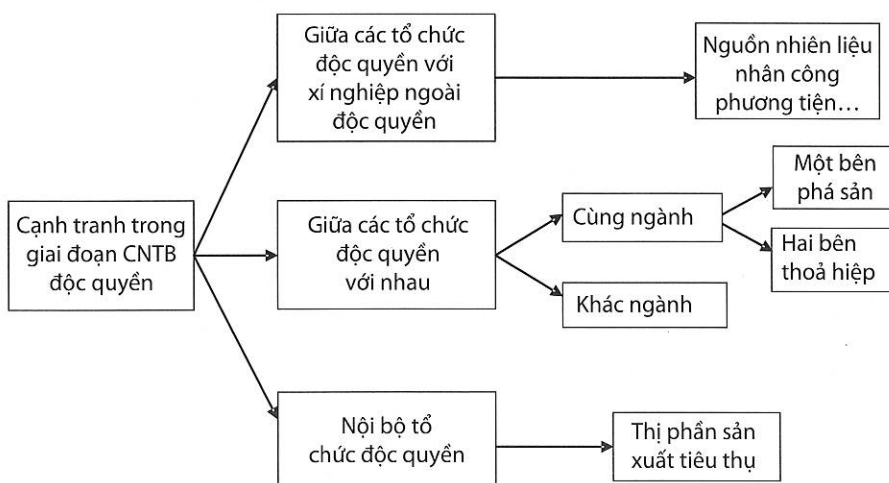
- **Thuyết trình dưới hình thức "luận chiến- phê phán"**

Học thuyết Kinh tế Mác-xít nghiên cứu và vạch ra các vấn đề liên quan trực tiếp đến lợi ích kinh tế thiết thân của các giai cấp và mọi người trong xã hội. Cho nên, trong mỗi luận điểm kinh tế đều bao hàm lợi ích của một giai cấp nhất định. Mác nói: "Trong địa hạt kinh tế chính trị, sự nghiên cứu tự do và khoa học gặp nhiều kẻ địch hơn là trong các lĩnh vực nghiên cứu khác. Tính chất đặc biệt của vấn đề mà khoa kinh tế chính trị nghiên cứu, đã làm cho những tình cảm sôi nổi nhất, hèn hạ nhất của lòng

người, tất cả mọi sự điên cuồng của lợi ích riêng xông ra chống lại nó".

Tính giai cấp, tính đảng của Học thuyết Kinh tế Mác-xít đòi hỏi quá trình giảng dạy chương V, chương VI... của môn Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin luôn gắn liền với việc phê phán những quan điểm tầm thường, phản khoa học của giai cấp tư sản. Chẳng hạn, khi phân tích những phạm trù: tiền lương, lợi nhuận, địa tô các học giả tư sản không dám thừa nhận tính chất bóc lột của xã hội tư sản. Ngay cả những đại biểu ưu tú và vĩ đại nhất của các nhà kinh tế tư sản như Adam Smith, David Ricardo cũng chỉ coi tiền lương là giá cả của lao động và do đó nhà tư sản không bóc lột gì cả⁴. Vì vậy, khi giảng dạy vấn đề này, giảng viên cần chỉ ra những sai lầm, thiếu cơ sở khoa học của luận điểm trên để khẳng định rằng: tiền lương trong chủ nghĩa tư bản không phải và không thể là giá cả của lao động, mặc dù nó biểu hiện như là giá trị hay giá cả của sức lao động, nó thể hiện mối quan hệ bóc lột của tư bản đối với lao động.

Ngày nay, thành tựu của cuộc cách mạng khoa học kỹ thuật hiện đại đã làm cho quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa có sự biến dạng nhất định, dựa vào đó nhiều học giả tư sản cho rằng chủ nghĩa tư bản đang phát triển thành chủ nghĩa tư bản toàn dân. Chẳng hạn, ở nhiều nước tư bản phát triển bên cạnh việc xuất hiện những nước tư bản mới: sở hữu nhà nước, sở hữu cổ phần... thì điều đáng chú ý là một bộ phận người lao động có cổ phần trong các công ty cổ phần tư bản chủ nghĩa, xu hướng

Hình 2. Sơ đồ thể hiện cạnh tranh trong giai đoạn CNTB độc quyền

này ngày càng tăng, đời sống ngày càng được cải thiện... Như vậy, chủ nghĩa tư bản phát triển đang mang lại phúc lợi chung cho toàn xã hội. Để phê phán tính chất hời hợt và không đúng của luận điểm này, giảng viên cần đưa ra những tài liệu, dẫn chứng thực tiễn để chứng minh rằng: giá trị cổ phần của người lao động chỉ chiếm một tỷ trọng rất

nhỏ so với tổng tư bản xã hội. Ví dụ ở Anh: tổng giá trị cổ phần của 20% số người lao động có cổ phần chỉ chiếm 5% giá trị tư bản xã hội...tất cả những điều đó do quan hệ chiếm hữu tư nhân tư bản chủ nghĩa về tư liệu sản xuất qui định.

2. Vai trò của công nghệ thông tin trong bài giảng hiện đại

Hiện nay, với quy mô phát triển của mình thì hầu hết các giảng đường tại các trường đại học đều có hệ thống máy chiếu, nhằm ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng bài theo phương pháp hiện đại. Do vậy, giảng viên có nhiều điều kiện lựa chọn, sử dụng các phương tiện hiện đại như: máy chiếu, băng ghi âm, băng ghi hình, đĩa CD, phần mềm máy vi tính... tiến tới mọi giảng viên cần soạn bài giảng điện tử, sử dụng máy chiếu đa năng để thực hiện bài giảng của mình một cách sinh động, hiệu quả, phát huy cao nhất tính tích cực học tập của người học. Nhưng không để ý sẽ rơi vào tình trạng lạm dụng sự trợ giúp của các phương tiện hiện đại thì dễ dẫn đến thay sự “đọc chép” bằng “chiếu chép”. Vì vậy, dù phương tiện dạy học ngày càng hiện đại thì sự thuyết trình hấp dẫn có chất lượng của người dạy vẫn là một trong những nhân tố quyết định hiệu quả dạy học môn Những nguyên lí cơ bản của Chủ nghĩa Mác-Lênin ở các trường đại học.

Tóm lại, đổi mới PPDH theo hướng tích cực hóa hoạt động học tập của người học không có nghĩa là gạt bỏ, loại trừ, thay thế hoàn toàn các PPDH truyền thống, hay phải “cộng hưởng” một số phương pháp mới vào quá trình dạy học. Vấn đề đặt ra là cần kế thừa, phát triển những mặt tích cực của PPDH hiện có, đồng thời phải học hỏi, vận dụng một số PPDH mới và những phương tiện dạy học hiện đại một cách linh hoạt nhằm phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo của sinh viên trong học tập, phù hợp với hoàn cảnh điều kiện dạy và học cụ thể ở các trường hiện nay.

Trên đây là một vài minh họa phần kiến thức Kinh tế chính trị trong học phần Những Nguyên lí cơ bản của chủ nghĩa Mác-Lênin, qua đó có thể vận dụng vào giảng dạy phần Triết học và Chủ nghĩa xã hội khoa học có hiệu quả. Thực tiễn giảng dạy học phần này cho thấy việc giảng viên đa dạng hóa việc vận dụng phương pháp thuyết trình thể hiện đổi mới PPDH các môn khoa học Mác-Lênin là cần thiết và phù hợp với sinh viên của các trường

đại học và cao đẳng hiện nay. Tuy nhiên, qua giảng dạy và thu “thông tin ngược” từ phía người học cho thấy, đổi mới PPDH ở giảng viên thì chưa đủ mà bản thân người học phải tìm ra cho mình phương pháp học tập môn học này một cách chủ động, sáng tạo. Sau đây, xin chia sẻ một vài kinh nghiệm từ phía người học đã thực hiện để các giảng viên tham gia giảng dạy có thể định hướng thêm cho sinh viên trong quá trình học.

3. Một số kinh nghiệm học tập cho sinh viên

Thứ nhất, học sinh đọc tài liệu trước khi lên lớp. Khi đọc xong mỗi chương, tiết nếu có những vấn đề khó, không hiểu, người học nên đánh dấu, ghi chép lại để tập trung nghe giảng trên lớp nhất định sẽ hiểu được toàn bộ phần khó đó; chủ động khi nghe giảng và tiếp thu bài giảng của giảng viên được hiệu quả hơn; là yêu cầu bắt buộc khi học tập theo hệ thống tín chỉ hiện nay.

Thứ hai, tập trung nghe giảng trên lớp. Đây là khâu rất quan trọng, bởi sẽ giúp sinh viên hiểu được bài ngay tại lớp; tranh thủ được những kiến thức sâu rộng của người thầy mà trong giáo trình, tài liệu tham khảo không có. Điều này tạo ra sự tin tưởng và hứng thú cho người học, tránh hiện tượng nhàm chán khi học những môn học này, chất lượng giờ học được nâng cao hơn.

Thứ ba, người học chủ động, tự mình ghi chép bài giảng những nội dung cần thiết, những nội dung giáo viên mở rộng, phát triển thêm sẽ chủ động, linh hoạt hơn trong quá trình tiếp thu bài giảng. Mặt khác, rèn luyện người học biết cách ghi chép các buổi nói chuyện chuyên đề, nâng cao ý thức tự lập trong việc nghiên cứu các đề tài khoa học.

Thứ tư, người học tự hệ thống từng bài học, tự luyện cho mình được cách ghi chép, phân tích, chế biến tài liệu và xây dựng nó theo một hệ thống mới, lôgic mới. Người học được hiểu kỹ, hiểu sâu những kiến thức đã học, biết vận dụng chúng để thực hiện có kết quả, hình thành kỹ năng để giải quyết các vấn đề khó đặt ra của môn học.

Thứ năm, người học phải ôn tập bài học thường xuyên, khi kết thúc mỗi tiết học, bài hoặc chương, làm như vậy giúp người học ôn thi dễ dàng hơn và mang lại hiệu quả cao hơn.

Như vậy, từ những vấn đề trình bày trên, có thể thấy rằng: muốn học tập có hiệu quả các môn khoa

học Mác-Lênin, mỗi sinh viên trong trường phải tích cực rèn luyện cho mình phương pháp học tập với ý thức tự giác và năng lực trí tuệ của bản thân. Sẽ không có một phương pháp nào hay cho học sinh lười học và học thụ động. Đồng thời, cần phải kết hợp với việc đổi mới PPDH của giảng viên và sự tác động nhiều chiều của Ban Giám hiệu, Khoa, Tổ bộ môn trong nhà trường trên nhiều phương diện khác nhau. Được như vậy, nhất định hoạt động giáo dục và đào tạo sẽ đạt được những kết quả mong muốn góp phần đào tạo con người mới phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khỏe và nghề nghiệp; trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, có phẩm chất và năng lực cống

dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Giáo trình những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác Lênin, NXB Chính trị quốc gia, 2010.
- [2]. Giáo trình kinh tế chính trị NXB Chính trị quốc gia, 2007.
- [3]. PGS.TS Vũ Hồng Tiến, Những vấn đề cơ bản của lịch sử các học thuyết kinh tế, NXB ĐHQG năm 1996, tr49.

PHÁT TRIỂN THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM...

(Tiếp theo trang 66)

giao dịch TMĐT có uy tín hoặc xây dựng website riêng,... Kết hợp với việc đầu tư cho các phần mềm chuyên dụng như quản lý quan hệ khách hàng, quản trị chuỗi cung ứng, quản trị tài nguyên doanh nghiệp,... Ngoài ra, DN cần tích cực tìm hiểu và tham gia sử dụng các dịch vụ công trực tuyến do các cơ quan quản lý nhà nước cung cấp để giảm bớt chi phí kinh doanh. Đặc biệt, vấn đề an toàn thông tin mạng được xem là trở ngại thứ hai đối với sự phát triển của TMĐT Việt Nam. Trong thời gian tới, các DN cần quan tâm hơn nữa tới việc đầu tư bảo đảm an toàn an ninh cho các ứng dụng TMĐT và cho hệ thống thông tin của DN mình. Trong đó cần đặc biệt lưu ý tới việc xây dựng và thực thi các quy chế liên quan tới việc sử dụng thông tin của cơ quan, đầu tư mua sắm thiết bị và phần mềm bảo mật phù hợp, hướng dẫn người sử dụng thiết bị CNTT tuân thủ các quy tắc an toàn, an ninh thông tin.

Đối với người tiêu dùng giờ đây thông qua internet có thể dễ dàng mua sắm nhiều loại hàng hoá và dịch vụ đa dạng, vừa tiết kiệm thời gian, chi phí đi lại mà vẫn lựa chọn được sản phẩm cần mua với giá cả phù hợp. Tuy nhiên, việc mua sắm

trực tuyến hiện nay mới chỉ tập trung vào một bộ phận người tiêu dùng tại các đô thị lớn. Để tối ưu hoá lợi ích trong các giao dịch trực tuyến, người tiêu dùng cũng cần trang bị cho mình những kiến thức cơ bản như sự am hiểu về các quy định liên quan tới bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng, kỹ năng tìm kiếm và so sánh trên mạng, kỹ năng đánh giá website và độ tin cậy của thông tin,... Khuyến nghị chung là chỉ nên mua hàng tại website của DN có uy tín, thực hiện thanh toán trực tuyến bằng những phương thức có tính năng bảo mật cao, thận trọng khi cung cấp các thông tin cá nhân để tránh bị lừa đảo làm mất thông tin.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Nguyễn Thị Hương (2011), "Phát triển thương mại điện tử ở Việt Nam trong nền kinh tế thị trường", Luận văn Thạc sỹ Đại học Quốc gia Hà Nội
- [2]. Bộ Công Thương (2009), Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2009
- [3]. Bộ Công Thương (2010), Báo cáo Thương mại điện tử Việt Nam 2010